

Medegefinancierd door
de Europese Unie

Verslag LEADER-excursie naar Zuidwest-Fryslân 6 maart 2026

Aanleiding en voorbereiding

Op een zonnige vrijdag in maart bezocht een delegatie van LAG-leden en LEADER-coördinatoren uit het midden en noordoosten van Nederland het LEADER-gebied Zuidwest Fryslân. Het idee voor deze excursie ontstond na een ontmoeting van LAG-leden van Utrecht Oost en Zuidwest Fryslân tijdens een LEADER-congres in Poitiers. Daar ging het gesprek over uitwisseling tussen regio's, en de Utrechtse afgevaardigden hoorden inspirerende verhalen over de Friese werkwijze. Dit wekte interesse om in Friesland te gaan kijken. Daarom werd een datum geprikt en door de coördinatoren van beide LAG's een programma uitgewerkt.

Tijdens de landelijke LEADER-dag eind 2025 bleek dat ook andere LAG's interesse hadden. In overleg werd daarom besloten om de excursie breder te trekken en ook andere LAG's langs de busroute uit te nodigen. Zo ontstond een groep van bijna vijftig deelnemers uit Utrecht Oost, Weidse Veenweiden, Rivierenland, GEUS, Oost-Drenthe, West-Drenthe en verschillende Friese regio's die gezamenlijk op bezoek gingen bij het LEADER-gebied Zuidwest Fryslân. LAG Utrecht Oost regelde een grote touringcar en plande enkele tussenstops om andere deelnemers op te pikken. De heenreis voelde voor velen al als een schoolreisje. Het warme voorjaarsweer zorgde voor een opgewekte en gezellige sfeer die de hele dag bleef hangen.

Ontvangst in Nijland

Het dorpje Nijland was de eerste Friese stop voor de bus, waar ook de deelnemers konden aansluiten aan die met eigen vervoer waren gekomen. In De Herberch fan Nylân begon de dag met koffie, thee en Friese oranjekoek, netjes uitgesteld op het biljart. De deelnemers ontvingen hier ook keycards en gekleurde badges, waarmee in één oogopslag zichtbaar was uit welk LEADER-gebied iedereen afkomstig was. De ontvangst leidde tot nieuwe én hernieuwde kennismakingen — een mooie start van de uitwisselingsdag.

Workum: erfgoed, jongeren en stadsverhalen

Met een goed gevulde bus werd afgereisd naar Workum. Hier werd de groep door 'reisleidster' (en LEADER-coördinator) Maike van der Maat in tweeën gesplitst: groep 1 begon bij Scheepswerf De Hoop, groep 2 startte met een stadswandeling onder leiding van een gids. Halverwege wisselden de groepen, zodat iedereen beide onderdelen kon meemaken. Maar voordat de groep zich opsplijste, werd eerst nog een groepsfoto gemaakt.

Scheepstimmerwerf De Hoop

Op deze [scheepswerf](#) waren niet alleen diverse scheepjes te zien in verschillende stadia van restauratie, maar ook een mooie expositieruimte. De aanwezige vrijwilligers vertelden enthousiast over de historie van deze locatie en de scheepjes, en de rol van jongeren hierbij. Ook werd verteld over de restauratie van de Workumer Aak LE 107, waarvoor eerder een haalbaarheidsstudie is uitgevoerd met steun van LEADER Zuidwest Fryslân.

Twee zaken vielen de bezoekers op:

- **Actieve betrokkenheid van jongeren.**

De restauratieprojecten op de werf betrekken jongeren intensief bij het ambacht. Ze leren ambachtelijke vaardigheden, worden intensief begeleid door ervaren scheepsbouwers en dragen concreet bij aan het herstel van de schepen. Dit werd door veel LAG-leden gezien als een prachtig voorbeeld van hoe je erfgoed en jongerenparticipatie kunt verbinden.

- **Haalbaarheidsstudies.**

Een ander opvallend inzicht: in Zuidwest Fryslân is het mogelijk om subsidie te verkrijgen van maximaal € 10.000 voor een haalbaarheidsstudie, vanuit de beheerkosten van de LAG. De LAG heeft hiervoor een beperkt budget beschikbaar binnen de beheerkosten. Hierdoor is er geen aparte aanvraagprocedure nodig. Dat geeft ruimte om ideeën vroegtijdig te verkennen en initiatiefnemers laagdrempelig op weg te helpen — iets wat diverse andere regio's als inspirerend bestempelden.

Stadswandeling

De stadswandeling door het historische centrum van Workum zat vol kleine ontdekkingen en verhalen.

Opvallend was dat een van de huidige straatjes vroeger een rivier was. De aanmeerpalen en oude bruglocaties zijn nog steeds zichtbaar in het straatbeeld. Dit kleine maar sprekende detail maakte veel indruk en liet goed zien hoe de geschiedenis nog letterlijk aanwezig is in de stad. Het [Jopie Huisman Museum](#) werd gepasseerd, maar niet uitgebreid bezocht — dus een goede reden om nog eens terug te komen.

Na deze inspirerende eerste programmaonderdelen, werden de vrijwilligers bedankt met een heerlijk streekproductenpakket, met lekkers uit alle LEADER-gebieden die te gast waren. Vervolgens kregen de deelnemers voor onderweg een goedgevuld lunchpakket mee en konden ze weer de bus in.

Middagprogramma: landschap & inhoudelijke uitwisseling

Rit door het Friese landschap

De bus maakte een mooie rit door het Friese landschap, een Nationaal Landschap welteverstaan. In de bus kregen we uitleg over het landschap door een van de 'landschapsambassadeurs'. In het gebied worden namelijk [ambassadeurscursussen](#) gegeven waarin de cursisten alles leren over de ontstaansgeschiedenis,

natuurwaarden, landbouw en cultuur van dit Nationale Landschap. Inmiddels bestaat het netwerk uit ruim 450 ambassadeurs. Wij kregen dus al rijdend veel te horen én te zien over het ontstaan van het landschap, de water- en verkavelingsstructuren en bijzondere (cultuurhistorische) plekjes. In de bus zaten ook enkele LAG-leden uit het gebied, die enthousiast de ‘praatstoel’ in de bus benutten om iets te vertellen over hun eigen woonplaats of geboortedorp op het moment dat we dit dorp passeerden.

Als je ook een blik wil werpen op het prachtige landschap dat wij vanuit de bus zagen, bekijk dan [dit filmpje](#).

Bezoekerscentrum Mar en Klif

De bus maakte de volgende stop bij [Bezoekerscentrum Mar en Klif](#) in Oudemirdum. Hier was volop gelegenheid om rond te kijken in het bezoekerscentrum en de souvenirshop. Onder het genot van koffie/ thee en Oranjekoek werd vervolgens uitleg gegeven over de rol van het bezoekerscentrum in het Nationaal Landschap. Vanuit het bezoekerscentrum worden namelijk — gefaciliteerd door de Provincie Fryslân en de twee betrokken gemeenten — tal van projecten opgezet die bijdragen aan behoud, educatie en ontwikkeling van het landschap. De stichting achter het centrum is een actieve netwerkpartner van LEADER en heeft meegedacht bij de totstandkoming van de Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) voor Zuidwest Fryslân. Alhoewel het bezoekerscentrum geen LEADER-subsidie heeft gehad (is uit andere middelen bekostigd), zou deze locatie heel goed een LEADER-project kunnen zijn: het sluit goed aan bij de doelstellingen van de LOS. Vandaar dat LEADER-coördinator Wim van Gorkum deze locatie ook opgenomen heeft in het programma van deze dag.

Op deze locatie werd ook nog stilgestaan bij de eerder genoemde ambassadeurscursus, die een groot succes blijkt. Dit netwerk draagt actief bij aan de verspreiding van kennis over het landschap, betrokkenheid van inwoners en ondernemers, versterking van recreatie en natuurbeleving en aan regionale samenwerking.

Na ook hier het streekproductenbedankje overhandigd te hebben aan de vrijwilligers, ging het gezelschap weer de bus in.

Uitwisseling in de bus

Tijdens de rit richting Wommels kregen we opnieuw uitleg over het prachtige landschap. Daarnaast werden door de aanwezige LEADER-coördinatoren — niet alleen Wim en Maike, maar ook Fabienne (Weidse Veenweiden), Marianne (GEUS) en Marion (Drenthe)— diverse onderwerpen aangeboord waarin de werkwijze van de verschillende LAG's overeenkomen of juist verschillen:

- manieren om projectideeën aan te jagen,
- het begeleiden van initiatiefnemers en werken met pitches,
- verschillen in projectbeoordeling door LAG's,
- de rol van de LAG-leden als meedenker en projectambassadeur,

- doorlopende openstelling versus tenders (en de voor- en nadelen),
- het werken met een jongerenLAG (er waren twee leden van de jongerenLAG aanwezig gedurende de dag),
- ervaringen met samenwerkingsprojecten en uitwisselingen tussen gebieden,
- en de rol van de Friese LAG als beoordelingscommissie voor een provinciaal fonds (het [lepen Mienskipsfûns](#)).

Dit leverde weer interessante gesprekken op tussen de reizigers in de bus.

Thematafels & afsluiting in Wommels

Aan het einde van de middag verzamelde de groep zich in [It Reade Hynder](#) in Wommels, een locatie die in een eerdere LEADER-periode met steun uit het programma is opgeknapt. De eigenaresse vertelde over de geschiedenis van het pand, de verbouwing en de rol die LEADER speelde in de totstandkoming van het vernieuwde horeca- en woonconcept. De voormalige feestzaal op de eerste verdieping is namelijk verbouwd tot appartementen. Ze vertelde ook over de betrokkenheid van de dorpingen en de samenwerkingen die zijn ontstaan tussen ondernemers in het dorp. Haar verhaal vanuit de praktijk gaf een mooi inkijkje in hoe LEADER lokaal impact heeft gehad.

Thematafels

Daarna werd in kleine groepen over verschillende onderwerpen verder verdiept: cultuurhistorie (naar aanleiding van het programma in de ochtend), landschap (naar aanleiding van het middagprogramma), jongeren-LAG en jongerenparticipatie, de rol van de LAG als beoordelingscommissie voor andere fondsen zoals het lepen Mienskipfûns en nieuwe verdienmodellen in de landbouw. De spreker van dit laatste thema was helaas verhinderd vanwege verkeershinder, maar coördinator Wim van Gorkum nam de honneurs waar. Zo kon er toch nog uitleg worden gegeven over enkele korte ketenprojecten en een haalbaarheidsstudie voor een nieuwe toepassing van hennep.

Bij de thematafel **Jongeren** werd duidelijk dat eigenlijk alle aanwezige LEADER-gebieden druk zijn jongeren te betrekken bij hun werk en bij het gebied. De jongeren uit de Jongeren-LAG in Fryslân zijn gemotiveerd om ambassadeur in de regio te zijn en er ontstaan leuke discussies met de “volwassen LAG” over de projecten die ter beoordeling voorliggen. Tegelijkertijd zal bij een evaluatie in ZWF kritisch gekeken worden naar de samenstelling van de groep; is die divers genoeg en worden alle thema’s voldoende afgedekt is dan de vraag. Kijk voor meer informatie over de Jongeren-LAG in de bijlage van dit verslag.

Bij de thematafel **Landbouw/korte keten** werd vooral gesproken over mogelijkheden dit thema in de lift te krijgen. In veel gebieden blijven aanvragen van agrariërs namelijk achter. Er werd daarbij creatief gedacht aan verbreding van de rol van een [Plattelandscoach](#), zoals die in de provincie Utrecht actief is of een [gebiedsregisseur landbouw](#) zoals in GEUS. Het zou misschien een optie kunnen zijn om via die weg meer verschillende agrarische initiatiefnemers te bereiken en ook te helpen bij de ontwikkeling van een project.

Aan de tafel waar gesproken werd over **benutten van de LAG bij een breder scala aan budgetten** (zoals in Friesland bij het Iepen Mienskipsfûns), werd uitgelegd hoe de LAG's in Friesland hier een rol in spelen naast hun LEADER-middelen. Ook werd het verschil in werkwijze 'van idee tot project' in de aanwezige gebieden besproken. Daarbij werd geconstateerd dat de brede verbindingen die in ZWF worden gelegd, het maatwerk dat zo mogelijk is, en de complementaire rol die de LAG kan spelen bij het toekennen van meerdere budgetten, een wenkend perspectief is voor de meeste andere gebieden.

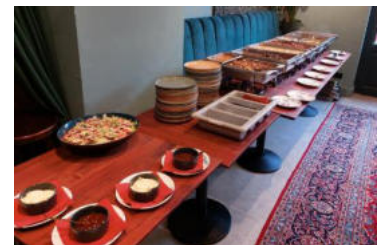
Aan de thematafel Nationaal **Landschap** werd met belangstelling de samenwerking in ZWF met [Groen Doen](#), naast IVN en de natuurorganisaties besproken. De meerwaarde die door [Mar en Klif](#) kan worden geleverd voor versterken van projecten die te maken hebben met landschap en cultuurhistorie wordt in de andere regio's gemist.

Bij de thematafel **cultuurhistorie** bleek dat bij het bezoek aan de werf al veel duidelijk geworden was over welke rol LEADER speelt in ons project met de Workumer aak. En het werd duidelijk hoe enthousiast de mensen reageerden op dat verhaal. Hoofdmoot: jullie doen echt iets met jongeren, niet alleen voor de Bühne of als voornemen, maar langdurig en bestendig bewezen.

Er ontstonden aan de thematafels interessante uitwisselingen en leuke open gesprekken.

Diner producten uit de streek

Vervolgens was het alweer tijd voor het laatste programmaonderdeel: een buffet met heerlijke producten uit de streek. Hoewel er vanwege de planning wat vlot gegeten moest worden (buschauffeur Michel moest vanwege de rijtijden op tijd terug zijn bij de remise) bood dit moment toch alle ruimte om laatste ideeën uit te wisselen, gesprekken voort te zetten en nieuwe contacten te leggen.

Vóór vertrek kregen ook de laatste sprekers en gidsen als dank een streekproductenpakket. Ook Wim en Froukje kregen, als dank voor hun geweldige inzet bij de organisatie van deze dag, een mooi pakket. Voor de LAG-leden van de LAG Zuidwest Fryslan was er als bedankje een gezamenlijk 'vergaderpakket' met diverse lekkernijen die bij een volgende LAG-vergadering genuttigd kunnen worden. Ook dit pakket was gevuld met producten uit alle LEADER-gebieden die te gast waren — een symbolische afsluiting van een dag vol landelijke samenwerking.

Terugreis

Na een korte stop in Nijland, om de mensen die met eigen vervoer waren weer bij hun auto te brengen, vertrok de bus richting Utrecht. Op de terugweg werd volop nagepraat over de dag: wat had indruk gemaakt? Wat neem je mee naar je eigen regio? Ook ontstonden onderweg naar huis alweer ideeën voor nieuwe uitwisselingen tussen diverse LAG's — een duidelijk teken dat deze excursie niet alleen leerzaam was, maar ook enthousiasme heeft aangewakkerd voor verdere samenwerking en uitwisseling tussen LEADER-gebieden!

Conclusie

Deze excursie, die zijn oorsprong heeft bij een eerdere ontmoeting in Poitiers, groeide uit tot een waardevolle landelijke uitwisseling.

De dag bracht:

- inspiratie over erfgoed, landschap, jongerenparticipatie en governance, én over het werken met meerdere fondsen/subsidies,
- vergelijkbare en verschillende LAG-werkwijzen in beeld,
- nieuwe samenwerkingen en ideeën,
- én een versterkt netwerk tussen de verschillende LEADER-regio's.

Het prachtige voorjaarsweer, de interessante projecten, de open en leergierige sfeer binnen de groep en de gastvrijheid van Zuidwest Fryslân maakten deze dag tot een geslaagde en waardevolle uitwisseling.

De opgedane inzichten zullen de komende periode zeker hun weg vinden in de uitvoering van LEADER in alle betrokken regio's.

Bijlagen:

- Informatie over Jongeren-LAG
- Programma
- Bedankflyer

Bijlage: Informatie over de Jongeren-LAG in Zuidwest Fryslan

Tijdens de excursie werd op meerdere momenten tijdens het programma uitleg gegeven over de Jongeren-LAG die in in Zuidwest Fryslan actief is. Dit is namelijk een onderwerp dat vele LAG-leden uit de andere regio's triggerde! De gehele dag was ook een jongere uit deze LAG aanwezig.

De reguliere LAG fungeert als beoordelingscommissie voor zowel het LEADER-programma als het Iepen Mienskipsfûns, een gemeenschapsfonds. Binnen dit fonds wordt onderscheid gemaakt tussen twee typen projecten: kleine projecten tot €10.000 en grotere projecten vanaf €10.000. De Jongeren-LAG is (mede) verantwoordelijk voor de beoordeling van de kleinschalige projecten.

De Jongeren LAG bestaat uit vijf jongeren in de leeftijd van 18 tot 23 jaar, vaak studenten met een achtergrond in bijvoorbeeld bestuurskunde. Twee leden zijn betrokken geraakt via een stage bij de provincie Fryslân. De groep vormt momenteel geen volledige afspiegeling van de samenleving, maar voor de deelnemers is het vooral een kans om bestuurlijke ervaring op te doen voor hun toekomstige carrière.

De Jongeren-LAG komt twee keer per jaar bijeen om ongeveer €60.000 aan subsidie toe te kennen aan projecten. Daarbij worden zij begeleid door twee leden van de reguliere (grote) LAG. Die twee LAG leden en de jongeren beoordelen de projecten, wat soms tot verschillende scores leidt en daarmee tot interessante discussies en leermomenten.

Voorafgaand aan de vergadering beoordelen de jongeren de ingediende projecten – vaak meer dan twintig – individueel aan de hand van een scoreformulier met argumentatie. De projecten worden niet direct getoetst aan de LOS-doelstellingen, maar aan andere criteria zoals het gebruik van de Friese taal, sociale cohesie en dorpsontwikkeling. In totaal kunnen maximaal 20 punten worden toegekend. De individuele scores worden gemiddeld en tijdens de vergadering wordt besproken welke projecten uiteindelijk worden gehonoreerd (obv eventueel aanpassen van scores tijdens het gesprek). De rangschikking gebeurt op basis van punten. De jongeren-LAG toetst alleen inhoudelijk, niet financieel of juridisch, dat doet afdeling Subsidiezaken van de Provincie Fryslân.

De beoordelingsformulieren bevatten altijd een onderbouwing van de keuzes. De provincie heeft de jongeren-LAG een compliment gemaakt, over de toelichtingen die worden gegeven als onderbouwing van de keuze.

Jongeren-LAG krijgt een vacatievergoeding voor het werk dat zij doen. Die is georganiseerd via een aanvraag haalbaarheidsstudie onder de beheerkosten.

Opvallend is dat de Jongeren-LAG zich niet specifiek richt op projecten voor jongeren. Daarnaast vervult de groep geen actieve aanjaagrol in het binnenhalen van projecten; de initiatieven worden door de gemeenschap zelf ingediend. De LAG gaat dit punt nog evalueren.

Wat leuk was om te zien:

- Frisse energie
- Volwassenen LAG blijft ook scherp, waardevolle input uit discussies
- Jongeren stromen mogelijk door naar de volwassen LAG

Programma Excursie 6 maart 2026 naar LEADER Zuidwest Fryslân

Contactpersoon: Maike van der Maat, tel: 06-2328 5225

Programma:

Geel gemarkeerd in de tabel is info voor **busreizigers** vanaf Odijk, Leusden, Harderwijk (en v.v.). De bus wacht niet, dus zorg dat je op tijd aanwezig bent bij het opstappunt!

Mensen die **met eigen vervoer** naar Friesland gaan, worden verzocht om bij "De Herberch Fan Nylân" (Ingenawei 1, 8771 SN Nijland) te verzamelen. Graag uiterlijk 9.25 uur aanwezig. Auto's kunnen hier de gehele dag blijven staan. Je wordt om 16.15 uur weer afgeleverd bij dit punt.

Tijd	Activiteit	Adres
6.50 uur	Aanwezig bij opstappunt Odijk (bus vertrekt 7.00 uur)	Parkeerplaats bij gemeentehuis Bunnik, Singelpark 1 in Odijk
7.20 uur	Aanwezig bij opstappunt Leusden (bus vertrekt 7.25 uur)	Carpoolplaats Leusden (A28), Spieghelweg, 3833 AH Leusden
7.45 uur	Aanwezig bij opstappunt Harderwijk (bus vertrekt 7.50 uur)	Transferium Harderwijk, Boekhorstlaan, 3847 LP Harderwijk
Circa 9.15-9.25	Aankomst bij verzamelpunt in Nijland, Friesland.	Eetcafe "De Herberch Fan Nylân", Ingenawei 1, 8771 SN Nijland
9.30 uur	Start programma Welkom met koffie/ thee en koek.	
9.45 uur	Vertrek naar Scheepswerf	
10.15 uur	Aankomst bij Scheepswerf, Programma op/ rond deze locatie: - Bezoek aan Scheepswerf - Wandeling door oude centrum en o.a. kort bezoek aan Jopie Huisman Museum	Scheepswerf De Hoop, Séburch 7, 8711 EE Workum Jopie Huisman Museum, Noard 6, 8711 AH Workum
12.15 uur	Vertrek bus. Lunchpakket in de bus (incl drinken en fruit)	
Gedurende de middag	Programma rond thema's (Nationaal) Landschap en Kort Keten. We rijden langs diverse locaties met enkele stops onderweg	divers
16.00 uur	Aankomst bij It Reade Hynder. Programma op deze locatie: thematafels rond diverse onderwerpen. Volop gelegenheid om met elkaar in gesprek te gaan en info uit te wisselen. Diner	Grand café & Eetcafé It Reade Hynder, Het Noard 6, 8731 BB Wommels
18.00 uur	Vertrek naar Nijland (om mensen af te zetten bij hun auto)	Eetcafe "De Herberch Fan Nylân", Ingenawei 1, 8771 SN Nijland
18.15 uur	Vertrek richting Utrecht	
Circa 19.30 uur	Aankomst opstappunt Harderwijk	Transferium Harderwijk, Boekhorstlaan, 3847 LP Harderwijk
Circa 19.55 uur	Aankomst opstappunt Leusden	Carpoolplaats Leusden (A28), Spieghelweg, 3833 AH Leusden
Circa 20.15 uur	Aankomst opstappunt Odijk	Parkeerplaats bij gemeentehuis Bunnik, Singelpark 1 in Odijk

Praktische info

Voor eten en drinken onderweg wordt gezorgd: koffie/ thee bij de start, lunch en diner. Met dieetwensen wordt rekening gehouden voor zover deze vooraf zijn doorgegeven.

Kleding: een deel van het programma is buiten. Houd zelf het weerbericht in de gaten en stem je kleding hierop af (neem eventueel waterdichte jas of paraplu mee). Schoeisel: een stadswandeling is onderdeel van het programma, dus kies schoenen waar je fijn op kunt lopen.

Deelnemers

Deze excursie is een initiatief van LAG LEADER Utrecht Oost in samenwerking met LEADER Zuidwest Fryslân. Naast de deelnemers vanuit deze twee LAG's, gaan er verder ook LAG-leden en coördinatoren mee van diverse andere LEADER-gebieden, o.a. Weidse Veenweiden (West-Utrecht), Rivierenland (Gld), GEUS (Garderen, Elspeet, Uddel, Speuld, Gld), Oost-Drenthe en West Drenthe.

Gedurende het programma in Friesland zijn de LEADER-coördinator en diverse LAG-leden van Zuidwest Fryslân aanwezig in de bus. Ook sluiten er mensen vanuit de LAG's Zuidoost Fryslân en Noordwest Fryslân aan.

Er is een mooi en afwisselend programma in Friesland. Gezien de gevarieerde samenstelling is er ook in de bus al volop gelegenheid om kennis en informatie uit te wisselen met elkaar!

Inhoudelijke info

De excursie is ingericht op raakvlakken met thema's in de LOS van Zuidwest Fryslân die ook interessant zijn voor de deelnemers uit de bezoekende regio's. Voor meer verdieping: [LOS SUDWESTHOEKE.pdf](#) en www.leader.frl/fryslan/zuidwest-fryslan.

Aangezien het overgrote deel van deze regio pas twee jaar LEADER-gebied is, zijn er nog weinig afgeronde projecten (projecten die wél afgerond zijn, stammen veelal uit de vorige LEADER-periode). De relatie van de initiatieven die we gaan bezoeken met de inhoud en werkwijze van LEADER is heel groot; volop aanleiding om onderling het gesprek te voeren over dynamiseren, verwerven van goede projecten en het leggen van verbindingen!

Hierna een korte beschrijving van de relaties tussen de excursie onderdelen en de LOS.

Cultuurhistorie

In Workum bezoeken we een historische scheepswerf. Vanuit LEADER is een haalbaarheidsstudie betaald.

De visaak met visserijnummer LE 107 is in 1916 gebouwd op scheepswerf de Hoop in Workum. Er werd in die tijd, toen er nog geen Afsluitdijk was, nog volop gevist op de Zuiderzee en de Waddenzee. Na bijna 100 jaar keerde de LE 107 weer terug op de werf, waar de aak is gebouwd en wacht op een nieuwe toekomst. Maar we weten ook dat het restaureren van deze Workumer Aak veel tijd en geld zal gaan kosten. Lukt het ons dat geld bij elkaar te krijgen? Hoe beperken we het risico voor de werf en welke vorm van governance past daar het beste bij? Hoe gaan we succesvolle verbindingen aan met de onderwijssector, de toeristische sector, met natuurorganisaties en met erfgoedinstellingen? Veel vragen waar we het antwoord nog niet op weten. Voordat we echt van start willen gaan is de behoefte aan een haalbaarheidsonderzoek groot. De uitkomst daarvan zal ons helpen om verantwoorde en goed doordachte vervolgstappen te kunnen zetten.

We wandelen ook een stuk door het oude centrum van Workum en brengen kort bezoek aan het Jopie Huisman museum.

Landschap

Het programma daarna gaat over de inzet in de regio met betrekking tot het Nationaal Landschap. Al vanaf de aanwijzing is de inzet afhankelijk van stakeholders buiten de

overheden. Vanuit bezoekerscentrum Nationaal Landschap wordt (gefaciliteerd door de Provincie en beide gemeenten) tal van projecten opgezet. De ambassadeurscursus is een groot succes en heeft een netwerk van ruim 450 ambassadeurs van Nationaal Landschap opgeleverd. Bij de jaarlijkse activiteiten zijn altijd ongeveer 120 trouwe ambassadeurs deelnemer.

De Stichting die de uitvoering verzorgd heeft actief mee invulling gegeven aan de LOS en is een voorname netwerkpartner, maar er zijn de afgelopen jaren geen LEADER-aanvragen ingediend.

Met LEADER zijn in deze periode wel twee projecten gefinancierd die raken aan dit thema:

Project DNA Verhalen (Marketing organisatie "Waterland van Friesland")

Met het project 'Ontwikkelen regio-DNA Zuidwest Fryslân' gaan we het DNA van de regio boven water halen in samenwerking met betrokken partners, zodat deze breed gedragen worden. Samen bedenken we rubrieken om 'storytelling' binnen te kunnen doen, oftewel thema's. Deze thema's werken als een kapstok. Een kapstok waar 'storytelling' als jassen, tassen en petten aan op kunnen worden gehangen. Zowel bestaande als nog in de toekomst te ontwikkelen aanbod en 'storytelling'. Zodat we samen kunnen zeggen: dit is wie we zijn en dit is wat onze regio uniek maakt: dit is ons DNA.

Zo draagt dit project bij aan thema 1 van LEADER-regio Zuidwest-Fryslân: 'Een landschap om grutsk op te zijn' binnen LEADER-regio Zuidwest-Fryslân. Voor de gehele regio Zuidwest Fryslân, waar het Nationaal Landschap een groot onderdeel van is. Want we laten het niet alleen bij het samen met partners rubriceren en thematiseren van het DNA. We laten het ook aan het eind van het project zien door het regio-DNA te ontwikkelen en laten zien in 'storytelling' met bijvoorbeeld video's, foto's en beleefroutes. Afhankelijk van de samen met partners gekozen rubrieken (thema's), wordt de uitwerking aangepast.

Christien, plaatsvervangend voorzitter van de LAG, is betrokken bij dit project

Project VVV Bezoekerscentrum Stavoren (Marketing organisatie "Waterland van Friesland")

Realisatie van een VVV Bezoekerscentrum Stavoren waarbij bezoekers geïnspireerd worden om belevingen in Stavoren en het Nationaal Landschap Zuidwest-Fryslân te gaan ontdekken. Om dit te bereiken vernieuwen het bestaande VVV-kantoor tot een vernieuwd VVV Bezoekerscentrum. In het kader van dit plan inventariseren we de verhalen en relevante content van Stavoren en het Nationaal Landschap Zuidwest-Fryslân. Dat verwerken we in een ontwerp voor een bezoekerscentrum. Bij de inrichting staat het lokale DNA en het vertellen van verhalen centraal. Dit doen we onder andere door interactieve elementen, waarbij de bezoeker een fysieke handeling verricht en digitaal informatie te zien krijgt. Deze informatie kan ook worden overgezet op de mobiele telefoon. Alles is gericht op het inspireren van bezoekers om meer te gaan doen dan men vooraf van plan was. Aanvullend hierop versterken we ook het productaanbod. We ontwikkelen twee nieuwe routes die langs bezienswaardigheden komt in het Nationaal Landschap Zuidwest-Fryslân op het gebied van cultuur, natuur en water, waarvan één route bij voorkeur in digitale vorm is.

Korte Keten

Janco Heida is het laatste deel van het programma aanwezig. Hij begeleidt diverse initiatieven die een relatie hebben met de korte keten. Hij was betrokken bij de fase waarin de LOS werd opgesteld en legt waar nodig een verbinding met het LEADER netwerk en de mogelijkheden die het LEADER-programma biedt. Onderstaande haalbaarheidsstudie is in afrondende fase:

Een aanvraag voor een aanjaagbudget betreft een voor Nederland nog nieuwe toepassing van hennep. Waar in de Friesland al initiatieven bestaan rond de teelt van hennep voor biobased bouwen, ligt er nog een onontgonnen potentieel in de teelt van een ander hennepsoort die gebruikt kan worden voor olie en proteïne-meel als voedingssupplement en tegelijk voor vezels voor de textiel. Dit soort hennep werd dit jaar enkel op één andere plek in Nederland experimenteel verbouwd en kent volgens wetenschappelijke studies grote potenties in de veranderende markt naar plantaardige

voeding ter vervanging van dierlijke producten. Het is rijk aan voedingsstoffen voor de mens én bodem.

Een agrariër boven Sneek heeft een kansrijke proef voltooid die potentie heeft om te verkennen op haalbaarheid. Hiervoor is specifieke kennis nodig die door Kiemvuur bij elkaar wordt gebracht. Het betreft telen van hennep t.b.v. productie van olie en meel. Deze teelt kan bijdragen aan doelstellingen die we vanuit de maatschappij bij de landbouwsector hebben neergelegd.

In de eerste subsidieronde van deze periode is nog een project in de korte keten positief geadviseerd; helaas is dat project door privéomstandigheden recent ingetrokken.

Ús iten

Voedselgemeenschap Ús Iten in Sibrandabuorren wil invulling geven aan gemeenschapslandbouw, een samenwerkingsverband tussen burgers, boeren en ondernemers. In dit project investeren we in de opbouw van de gemeenschap, bereiden we de bouw van een gemeenschapsgebouw voor, herstellen we de huidige kapschuur voor gebruik door tuinder en gemeenschap en richten we het terrein van de tuinderij en de woonkavel in.

Plattelandseconomie/leefbaarheid

We eindigen in Wommels in “It Reade Hynder” (het rode paard). In de vorige LEADER-periode (Wommels was toen nog onderdeel van LEADER-gebied Noordwest Fryslân) is het pand met middelen uit LEADER getransformeerd. Gastvrouw Catharina zal hier iets over vertellen.

Thematafels over diverse onderwerpen

Bij It Reade Hynder zijn veel van de sprekers/ initiatiefnemers die we eerder deze dag hebben gesproken, ook aanwezig. Verder sluiten er nog enkele LAG-leden aan (zowel vanuit Zuidwest Friesland als de andere Friese LEADER-gebieden).

We kunnen op deze locatie nog verder met elkaar in gesprek over diverse thema's:

- Korte Keten
- Cultuurhistorie
- Landschap
- Jongeren (LAG)
- Nieuwe verdienmodellen in de agrarische sector
- LAG als beoordelingscommissie voor andere (provinciale) regeling

We wensen iedereen een hele gezellige en inspirerende dag toe!

Namens LAG LEADER Utrecht Oost en LAG LEADER Zuidwest Fryslân

**Medegefinancierd door
de Europese Unie**

Bijlage: bedankflyer bij de streekpakketjes

Dank voor de ontvangst!

Vanuit onze gebieden:

- Rivierenland - Appels, peren en sap van De Fruitladder in Meteren
- Weidse Veenweiden - Thee van Wilder Land
- Utrecht Oost - Kiwi's van Nieuw Slagmaat in Bunnik
- GEUS - Biologische aardappelen van 't Vossegat in Meerveld
- Zuivel van De Grote Koekoek in Ermelo
- West-Drenthe en Oost-Drenthe - Drentse Turfjes

Medegefinancierd door de Europese Unie

